

ดิเกร์ฮูลู : ภาวะบูมตามสื่อโฆษณา

วาที ทรัพย์สิน¹

เมื่อประมาณต้นปี 2546 หากท่านดูโทรทัศน์ ท่านคงจะจดจำกันได้ว่ามีภาพยนตร์โฆษณาของบริษัทยักษ์ใหญ่ในวงการโทรศัพท์มือถือของไทย ได้นำเอาการแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อในการทำภาพยนตร์โฆษณาประชาสัมพันธ์ โครงการสำนักรักบ้านเกิด ที่มุ่งหวังจะกระตุ้นให้คนในสังคมมีจิตสำนึกช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมตอบแทนแผ่นดินเกิดของตน และจากโฆษณาชุดนี้ทำให้คนในสังคมไทยจดจำเนื้อร้องและทำนองเพลงได้ “บ้านใคร ใครก็รัก บ้านใคร ใครก็หวง” เนื้อหาของเพลงจำนวนสองวรรคที่ปรากฏให้ได้ยินได้ฟังในภาพยนตร์โฆษณานั้น มีคุณค่าและความหมายต่อสังคมยิ่งนัก และทำให้เกิดข้อสงสัยกับผู้ชมหลายๆ ท่านว่าการแสดงที่นักร้อง

ลีลาลูกดูดิเกร์ฮูลู

เวทีริมหาดชายทะเลที่เห็นนั้นเป็นการแสดงอะไร? คำตอบหรือคำอธิบายอาจจะง่ายสำหรับคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ถ้าเป็นผู้คนต่างจังหวัด ต่างภาค คำถามนั้นคงจะต้องใช้เวลาในการอธิบายพอสมควร การแสดงที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาชุดสำนักรักบ้านเกิดก็คือการแสดงหรือการเล่น “ดิเกร์ฮูลู” หรือ “ลีเกรฮูลู” ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีการสืบสานและการถ่ายทอดมานานนับร้อยปี

ผลจากภาพยนตร์โฆษณา สำนักรักบ้านเกิด โดยการใช้การแสดงดิเกร์ฮูลู และวิถีชีวิตของชาวประมง เป็นสื่อในการจูงใจให้คนในสังคมรู้จักรักหวงแหนสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น มีผลทำให้วงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและบรรดาศิลปินดิเกร์ฮูลู เกิดไหวตัวและส่งผลกระทบต่อผู้เขียนด้วยพอสมควร ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เขียนและกลุ่มนักแสดงดิเกร์ฮูลู เป็นประเด็นที่จะนำมาเล่าสู่กันฟังในรูสมิวแลฉบับนี้

โดยภาระงานและหน้าที่ของผู้เขียนตามในฐานะคนทำงานในหน่วยงาน ที่ต้องส่งเสริมทำนุบำรุงด้านศิลปวัฒนธรรมในสังกัดของสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ผู้เขียนเป็นบุคลากรคนหนึ่งนั้น โดยปกติก็ได้ทำหน้าที่ในการศึกษาข้อมูลทางด้าน

¹ นักวิชาการศึกษา ศีลาเกษ ศีลาเกษ วิทยาลัยวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วัฒนธรรมของคนในสังคม และอาจจำเพาะเจาะจง เป็นพิเศษในศิลปวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ยะลา นราธิวาส และปัตตานี และเรื่องดิเกร์ฮูลูก็เป็นเรื่องหนึ่งที่คุณเขียนได้สนใจศึกษาดังแต่ปี 2541-2543 ซึ่งในขณะนั้นผู้เขียนพบวาทะบทของดิเกร์ฮูลูมีความสำคัญในการสร้างความบันเทิงให้กับกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ ในหมู่บ้านชนบทของสังคมมุสลิมเท่านั้น และในขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ฯลฯ ได้ใช้ดิเกร์ฮูลูเป็นสื่อในการถ่ายทอดข้อมูลและรณรงค์โครงการต่างๆ ของรัฐเข้าสู่ชุมชนมุสลิม ในขณะนั้นความสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวของดิเกร์ฮูลู เป็นไปในลักษณะโครงการที่มีเงินให้ทำเมื่อจะใช้ประโยชน์จากดิเกร์ฮูลู ดังนั้นเมื่อจะใช้จึงจะทำโครงการศึกษากันสักครั้งหนึ่ง ส่วนนักเรียน นักศึกษา ถ้าไม่มีความจำเป็นต้องทำรายงานส่งครูอาจารย์ ก็ไม่สนใจที่ศึกษาทำความเข้าใจในศิลปะการแสดงดิเกร์ฮูลู ซึ่งเป็นเรื่องปกติของเด็กไทยรุ่นใหม่ที่ยอมรับยกย่องวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่าวัฒนธรรมของตน จนกระทั่งเกิดภาพยนตร์โฆษณา ดิเกร์ฮูลู กลายเป็นข้อสนใจที่มีผู้คนให้ความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ ความใคร่รู้หรืออยากจะรู้จักดิเกร์ฮูลูของผู้คนในสังคมนี้ผู้เขียนคิดว่าเป็นกระแสความอยากรู้อยากเห็นอย่างปัจจุบันทันด่วน จนอดคิดไม่ได้ว่าเมื่อเกิดความรู้แล้ว จะเอาความรู้ไปใช้อย่างไร และที่สำคัญ ศิลปินดิเกร์ฮูลูซึ่งรับผลกระทบ จากเดิมเป็นผู้ให้ความบันเทิงต้องกลายเป็นผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ ต้องตอบข้อซักถามของนักศึกษา นักวิจัย ศิลปินจะรู้สึกอย่างไรกับบทบาทใหม่ในฐานะปราชญ์ชาวบ้าน ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ทันได้ตั้งตัว เหล่านี้เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากที่ภาพยนตร์โฆษณาสำนึกภัยบ้านเกิด ได้แพร่ภาพทางโทรทัศน์

จากการที่ ผู้เขียนมีส่วนร่วมในเหตุการณ์

บางเหตุการณ์ เช่น การมีส่วนร่วมในการแสดงดิเกร์ฮูลู ในฐานะวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับกระบวนการแสดงดิเกร์ฮูลูเพื่อให้เกิดความรู้ต่อผู้ชมที่สนใจเกี่ยวกับดิเกร์ฮูลู หรือต้องนำการแสดงดิเกร์ฮูลูไปแสดงในพื้นที่ต่างๆ เช่น ที่จังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดแพร่ กรุงเทพมหานคร ฯลฯ ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้ ผู้เขียนคิดว่าในปี 2546 นี้ ผู้เขียนต้องทำหน้าที่ให้คำชี้แนะเกี่ยวกับแหล่งศึกษาข้อมูลเอกสารสิ่งพิมพ์ และแนะนำให้ผู้สนใจได้รู้จักกลุ่มศิลปินดิเกร์ฮูลูในสังคม และสิ่งที่ผู้เขียนพบในขณะนี้คือ เอกสารสิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของดิเกร์ฮูลู สามารถศึกษาค้นคว้าได้จากหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ และหนังสือเรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ เขียนโดยอาจารย์ประพนธ์ **เรื่องณรงค์** หนังสือที่เขียนเกี่ยวกับดิเกร์ฮูลู จะอ้างอิงข้อมูลของอาจารย์ประพนธ์ เรื่องณรงค์ ทั้งสิ้น การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับดิเกร์ฮูลูของนักเขียน นักศึกษา และนักวิจัย ที่มาหาข้อมูลเบื้องต้นจากห้องสมุดของสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา และสอบถามแหล่งศึกษาข้อมูลภาคสนามและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับดิเกร์ฮูลูจากผู้เขียน ทำให้ผู้เขียนเองรู้สึกถึงปริมาณความถี่ของผู้ที่เข้ามาศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับดิเกร์ฮูลูในปี 2546 นี้มีมากกว่าปีก่อนๆ หลายเท่าตัว ส่งผลให้ผู้เขียนต้องพัฒนาตนในการนำข้อมูลความรู้ที่เกิดจากการศึกษาภาคสนาม และการสำรวจสืบหาจัดทำทำเนียบศิลปินดิเกร์ฮูลูมาเขียนเรียบเรียงเป็นบทความทางวิชาการและให้ข้อคิดเสนอประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับดิเกร์ฮูลูให้กับผู้สนใจ โดยสรุปผู้เขียนต้องกลายเป็นนักวิชาการที่คอยตอบคำถามและให้สัมภาษณ์เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับดิเกร์ฮูลูมากขึ้นกว่าแต่ก่อนด้วย

กระแสความสนใจเรื่องดิเกร์ฮูลู นับเป็นนิมิตหมายอันดีให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี นายสมพร ไซ้บางยาง ได้ขอด้วยพระราชทานจากองค์

**การแข่งขันดิเกร์ฮูลู ชิงถ้วยพระราชทาน
สมเด็จพระเทพฯ งานกาชาด จังหวัดปัตตานี**

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นถ้วยรางวัลสำหรับดิเกร์ฮูลู ในงานกาชาด ประจำปี 2546 ของจังหวัดปัตตานี จึงได้จัดให้มีการแข่งขันดิเกร์ฮูลูชิงแชมป์แห่งประเทศไทย และชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพฯ การแข่งขันดิเกร์ฮูลูชิงแชมป์แห่งประเทศไทย ทำให้เกิดการตื่นตัวในวงการศิลปินดิเกร์ฮูลูเป็นอย่างยิ่ง เพราะทุกคณะที่เข้าร่วมแข่งขัน ต่างก็มีการพัฒนารูปแบบการแสดง เช่น การแต่งกาย การใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการแสดงผลผสมผสานกับภาษามลายูท้องถิ่นมากขึ้น และรวมไปถึงการพัฒนาท่าทางและลีลาของลูกคู่

การพัฒนาในกระบวนการแสดงดิเกร์ฮูลูเหล่านี้ อันที่จริงได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่การจัดให้มีการประกวดแข่งขันมาก่อนหน้านี้แล้ว ความแตกต่างที่มีที่ผู้เขียนสังเกตเห็นได้ คือ การประกวดดิเกร์ฮูลูในอดีตที่ผ่านมาจะมีกลุ่มคนที่สนใจดูการแข่งขันเพียงไม่กี่คน ซึ่งก็เป็นกองเชียร์ของแต่ละฝ่ายที่หน้าเวทีเท่านั้น แต่ในงานกาชาดปี 2546 ที่ผ่านมามีผู้ชมหน้าเวทีนับพันคน จึงเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าความสนใจของผู้ชมหน้าเวทีการประกวดดิเกร์ฮูลูถูกกระตุ้นมาตั้งแต่ได้เห็นดิเกร์ฮูลูในโทรทัศน์แล้ว และที่สำคัญผู้ชมหน้าเวทีการประกวดไม่ได้มีแต่คนในท้องถิ่นเท่านั้น นักข่าว นักวิจัย นักเขียน นักศึกษานักท่องเที่ยวจากท้องถิ่นอื่นๆ ได้ให้ความสนใจ

เกี่ยวกับการแสดงดิเกร์ฮูลูอย่างคับคั่ง จนหากจะพูดว่าปี 2546 เป็นปีแห่งความรุ่งโรจน์ของดิเกร์ฮูลูก็น่าจะได้

สำหรับผลกระทบที่มีต่อศิลปินดิเกร์ฮูลู ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเสมือนดาบสองคมที่ให้ประโยชน์และอาจจะมีผลในการทำลายวงการศิลปินดิเกร์ฮูลูในอนาคตก็อาจเป็นไปได้ กล่าวคือ ผลกระทบด้านบวกหรือผลประโยชน์ที่ศิลปินดิเกร์ฮูลูได้รับที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนที่สุดคือ ดิเกร์ฮูลูเป็นที่รู้จักของคนในสังคมกว้างขวางขึ้น และมีโอกาสในการแสดงผลงานมากกว่าในอดีต เพราะกระแสความอยากรู้อยากเห็นการแสดงดิเกร์ฮูลูทำให้เกิดการจัดจ้างหาดิเกร์ฮูลูไปแสดงในงานต่างๆ มากขึ้น หน่วยงานของรัฐในพื้นที่เริ่มที่จะนำเอาการแสดงดิเกร์ฮูลูมาใช้ประโยชน์ทั้งในแง่การประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆ รวมถึงการหยิบยกเอาดิเกร์ฮูลูมาเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา หรือที่เรียกว่าหลักสูตรท้องถิ่นศึกษา ตลอดจนนำมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น การแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองของจังหวัด การเลี้ยงรับส่งข้าราชการ การนำดิเกร์ฮูลูมาสร้างความบันเทิงในกิจกรรมงานเลี้ยงฉลองของหน่วยงานรัฐและเอกชนต่างกับในอดีตที่ดิเกร์ฮูลูจะมีบทบาทเฉพาะงานในสังคมชนบทเท่านั้น แต่ในขณะนี้ศิลปินดิเกร์ฮูลูได้รับเกียรติ ได้รับการยกย่องและมีโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับคณะฯ เกียรติยศและโอกาสที่ศิลปินดิเกร์ฮูลูได้รับได้ส่งผลก่อให้เกิดกระบวนการสืบสานและการสร้างศิลปินดิเกร์ฮูลูรุ่นใหม่ขึ้นในสังคม

ส่วนผลกระทบที่ผู้เขียนมองว่าเป็นผลกระทบในเชิงลบและอาจกลายเป็นปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งและการสูญเสียเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม คือ ประการแรก ผู้เขียนเห็นว่าศิลปินดิเกร์ฮูลูส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ที่สนใจฝึกการแสดงดิเกร์ฮูลูตามความชอบตามความสนใจของตน เป็นผู้มีอิสระในการสร้างความบันเทิงต่อชุมชน โดยไม่

เห็นความรู้ทางด้านวิชาการ และตัวศิลปินไม่ได้เป็นผู้สนใจใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา กล่าวคือ ไม่ได้เตรียมตัวเพื่อเป็นนักวิชาการ ดังนั้น เมื่อมีการสัมภาษณ์หาข้อมูลความรู้จากศิลปินดิเกร์สตูดิโอที่ได้ (จากประสบการณ์ของผู้เขียน) ต้องนำไปวิเคราะห์กันหลายชั้น ซึ่งหากผู้ศึกษาไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำไปเผยแพร่ต่อก็จะเกิดผลเสียต่องานวิชาการ โดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา ที่ไม่ได้เป็นนักวิจัย เมื่อได้รับรู้ข้อมูลดังกล่าว (ข้อมูลที่ผิด) แล้วนำไปเขียนรายงานส่งครูอาจารย์ เด็กกลุ่มนั้นก็จะต้องจำความรู้ที่ผิด หากมีการถ่ายทอดย่อมที่จะเกิดผลกระทบต่อกระบวนการศึกษาในโอกาส ประการที่สอง จากการที่กลุ่มบุคคลทั้งนักเรียน นักศึกษา นักวิจัยและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มุ่งหวังที่จะแสวงหาผลประโยชน์หรือการนำดิเกร์สตูดิโอไปใช้ประโยชน์เพื่อให้ตนหรือหน่วยงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้โดยไม่คำนึงถึงศักยภาพของศิลปินดิเกร์สตูดิโอว่ามีความสามารถเพียงใด ย่อมส่งผลเสียหรือเป็นการฆ่าศิลปิน เพราะผลจากการคาดหวังว่าศิลปินดิเกร์สตูดิโอเป็นกลุ่มคนที่มีภาพเป็นเลิศในการถ่ายทอดสาระข้อมูลข่าวสาร และเงินจัดในด้านการสร้างความบันเทิงต่อสังคม หากศิลปินดิเกร์สตูดิโอคนใดไม่มีคุณสมบัติหรือแสดงผลงานได้ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ศิลปินคนนั้นๆ ก็จะถูกประณาม ซึ่งจะมีผลต่ออาชีพของศิลปินในอนาคต และเรื่องของการพัฒนาคุณภาพของศิลปินดิเกร์สตูดิโอในขณะนี้ยังไม่มีความชัดเจนว่ามีโครงการที่จะอบรมให้ความรู้หรือพัฒนากลุ่มศิลปินดิเกร์สตูดิโอให้เป็นผู้มีความรู้ รู้จักเทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอดข้อมูล และมีวิสัยทัศน์ในการปรับตนเพื่อความอยู่รอด ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยรักษานขนบธรรมเนียมและคงความเป็นเอกลักษณ์ของดิเกร์สตูดิโอไว้อย่างแน่นอน การให้ความรู้ต่อศิลปินดิเกร์สตูดิโอ จึงเป็นเรื่องที่ต้องหยิบยกมาดำเนินการอย่างเร่งด่วน

ประการที่สาม การมีโอกาสดูและช่องทางในการแสดงดิเกร์สตูดิโอที่มีเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มศิลปินดิเกร์สตูดิโอ เพราะศิลปินดิเกร์สตูดิโอที่มีความรู้ มีชื่อเสียงหรือรู้จักใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ก็ย่อมที่จะได้รับโอกาสในการแสดงมากกว่าคณะอื่นๆ จนเกิดการอิจฉาและความขัดแย้งขึ้นในกลุ่มศิลปินดิเกร์สตูดิโอ ประเด็นนี้ผู้เขียนคิดว่าความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากการมุ่งหาผลประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ การให้ร้ายป้ายสีต่อกัน ต่างคนต่างก็คิดว่าตนเก่งกว่าคนอื่น หรือการหาช่องทางที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเหล่านี้ ล้วนแต่ทำให้เกิดผลเสียต่อวงการดิเกร์สตูดิโอทั้งสิ้น

การฝึกการแสดงดิเกร์สตูดิโอในหมู่บ้าน
อ.แม่ลาน จ.ปัตตานี ของคณะอะนะปะอู

ดังกล่าวมาทั้งหมดเป็นเพียงเหตุการณ์บางตัวอย่างที่เกิดกับดิเกร์สตูดิโอ ที่ผู้เขียนหยิบยกมาเล่าสู่กันฟัง ผลจากสื่อประชาสัมพันธ์ ทำให้ดิเกร์สตูดิโอเป็นที่รู้จักของคนอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงอยากจะฝากไว้สำหรับผู้ที่อยู่ในวงการสื่อให้ช่วยประชาสัมพันธ์งานศิลปวัฒนธรรมไทย ในแขนงอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อวัฒนธรรมของชุมชนของท้องถิ่นที่กำลังซบเซา หรือกำลังจะหายไปจากสังคมได้มีโอกาสพลิกฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เหมือนเช่นดิเกร์สตูดิโอที่เป็นอยู่ในขณะนี้ แต่ก็ยังอดเป็นห่วงไม่ได้ว่ากระแสความสนใจเกี่ยวกับดิเกร์สตูดิโอจะมี

ต่อเนื่องไปนานเท่าไร และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า นักวิชาการที่สนใจศึกษาเรื่องดิเกร์ฮูดุคงจะดำเนินการศึกษาให้ครบถ้วน ทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้ การหาแนวทางในการส่งเสริมและทำนุบำรุงให้ ดิเกร์ฮูดุดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ไม่ใช่แค่นักวิชาการที่

สร้างผลงานตามแฟชั่น เหมือนเด็กวัยรุ่นที่วาบไว ตามกระแส ทั้งนี้เพื่อสืบสานค่าแผ่นดิน และ ทดแทนคุณแผ่นดินไปพร้อมกัน อย่าลืม “บ้านใคร ใคร ก็รัก บ้านใครใครก็หวง” แล้วท่านละ ทำอะไรเพื่อ ทดแทนคุณของแผ่นดิน?

